

ALBER G. MACKEY

Istoria francmasoneriei

Cuvânt-înainte și note de
VASILE ZECHERU

Traducere din limba engleză de
MONICA MEDELEANU

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Cuvânt-înainte	5
Bibliografie	20
Prefață	23
Capitolul I. Tradiția și istoria în masonerie	33
Capitolul II. Istoria legendară a francmasoneriei	44
Capitolul III. Manuscrisele vechi	47
Capitolul IV. Legenda Ordinului	53
Capitolul V. Poemul Halliwell și legenda	61
Capitolul VI. Originea poemului Halliwell	71
Capitolul VII. Legenda, germenle istoriei	75
Capitolul VIII. Originea geometriei	80
Capitolul IX. Legenda fiilor lui Lameh și a coloanelor	85
Capitolul X. Legenda lui Hermes	93
Capitolul XI. Turnul Babel	97
Capitolul XII. Legenda lui Nimrod	109
Capitolul XIII. Legenda lui Euclid	114
Capitolul XIV. Legenda Templului	121
Capitolul XV. Răspândirea artei în alte țări	133
Capitolul XVI. Legenda lui Charles Martel și Namus Grecus	135
Capitolul XVII. Legenda Sfântului Alban	141

Capitolul XVIII. Legenda York	147
Capitolul XIX. Rezumatul <i>Legendei Ordinului</i>	166
Capitolul XX. Teoria lui Anderson	173
Capitolul XXI. Teoria lui Preston	181
Capitolul XXII. Teoria lui Hutchinson	187
Capitolul XXIII. Teoria lui Oliver	205
Capitolul XXIV. Legenda Templului	214
Capitolul XXV. Legenda meșteșugarilor dionisiaci	232
Capitolul XXVI. Francmasoneria și misteriiile antice	242
Capitolul XXVII. Druidismul și francmasoneria	271
Capitolul XXVIII. Francmasoneria și cruciadele	292
Capitolul XXIX. Povestea templierilor scoțieni	335

CUVÂNT-ÎNAINTE

Există, cu certitudine, o dificultate inerentă privind sistematizarea teoretică a domeniului de cercetare intitulat generic „istoria francmasoneriei”; vom găsi aici o multitudine de abordări ipotetico-deductive și, evident, numeroase dezacorduri frapante. De aceea, putem spune că deocamdată nu avem concluzii irevocabile cu privire la acest obiect de studiu ce pare învăluit într-un misterios și persistent clar-obscur. Totuși, în ciuda condițiilor sau poate tocmai de aceea, în ultimele trei secole s-a scris enorm; nu greșim dacă afirmăm că se înregistrează o veritabilă inflație de lucrări greu de recenzat și de catalogat despre istoria francmasoneriei. Vom constata, de asemenea, că o mare parte dintre aceste cărți nu sunt altceva decât compilații minore ce se vor a fi prețioase și senzaționale. Deja s-a acumulat o cantitate apreciabilă de maculatură ieftină, destinată consumului și satisfacerii curiozității publicului – producție ucigătoare de spirit ce se revarsă peste Tradiția¹ încă vie, asemenea unui râu de lavă incandescentă scurgându-se la vale fără grabă și fără drept de replică.

Mulți dintre cei care au semnat lucrări în această materie subtilă s-au dovedit simpli veleitari, unii tulburați de resentimente nimicitoare, alții de-a dreptul ignoranți; volumele de acest gen sunt de neacceptat într-o bibliografie serioasă. Prin urmare,

---

¹ Pentru exactitate, precizăm aici că „...nu există și nu poate să existe nimic cu adevărat tradițional care să nu conțină un element suprauman. Acesta este punctul esențial care constituie oarecum însăși definiția tradiției și a tot ce se leagă de ea” (Guénon, R., 2012, p. 244).

o confuzie imensă învăluie ca o pâclă apăsătoare tot acest areal. Nu spun c-ar fi ceva rău! În fond, asemenea inițiative derutante și obositoare nu fac decât să oculteze ceea ce a fost dezvăluit unor oameni inapți pentru a primi mesajul inițiativ. Autorii din această categorie se năpustesc să teologhisească și să-i învețe pe alții despre metafizică și ezoterism fără ca ei să fi căpătat, în prealabil, o bună proprietate a termenilor și fără să fi dobândit un minimum de competențe în plan spiritual. Cu mult timp înainte să fi văzut la propriu Steaua înflăcărată¹ la care face aluzie ritualul masonic, ei ne asfixiază cu graforeea lor debordantă și inutilă. Este clar că ceva tainic, ceva esențial le scapă celor care încă n-au atins statutul de om veritabil și care n-au trecut de la banala curiozitate la mirarea autentică – resortul lăuntric care-l împinge pe aspirant să caute cu ardoare înțelepciunea, pacea și armonia divină.

La o primă vedere, multe dintre cărțile referitoare la istoria francmasoneriei rezultate, cum spuneam, din precaritatea cunoașterii par a fi credibile, ele evidențiind o anumită documentare și o argumentație cu iz irefutabil. Dacă însă un cititor interesat de adevăr va adânci investigația, va constata, cu siguranță, că acea argumentație aparent riguroasă decurge, de fapt, din premise înșelătoare și dintr-o pseudoanaliză. La sfârșitul unei asemenea cărți, un veritabil căutător de Lumină va încerca un sentiment vag de insuficiență și precaritate. În fond, o lucrare precum cea pe care am zugrăvit-o succint mai sus se dovedește a fi un simplu și banal diamant artificial căruia-i lipsește exact esențialul: focul viu și nemuritor care să-i confere strălucire și valoare. O astfel de carte nu este doar inutilă și cronofagă, ci și deosebit de toxică pentru că, în loc să clarifice, ea va adânci confuzia și rătăcirea în labirint.

---

¹ *Lux inens*: Lumina cea mare, de-a pururi rodnică și binecuvântată.

Volumul pentru care consemnăm prezentul text introductiv reprezintă, fără îndoială, o excepție fericită; sub nicio formă cartea noastră nu va putea fi asimilată literaturii de factură îndoielnică pe care tocmai am menționat-o. Încă de la apariția sa, lucrarea lui Albert G. Mackey (1807-1881) dedicată istoriei francmasoneriei a umplut un gol imens și, din acel moment, a luminat ca o torță generații întregi de peregrini întru devenirea inițiatică. Reprezentarea pe care ne-o propune Mackey, un enciclopedist rasat, este cu adevărat remarcabilă ca intenție și realizare, chiar dacă, pe alocuri, lasă să se întrevadă unele lacune de interpretare sau chiar mici excese de ordin doctrinal, acestea însă neafectându-i valoarea și importanța.

În demersul său, autorul pornește de la esența lucrurilor și, ca atare, încă de la început ne atrage atenția în mod repetat asupra faptului că putem pune semnul egal între masonerie și geometrie. Iată în acest sens câteva citate ilustrând această afirmație cu statut de axiomă: (1) „Iar a cincea (artă liberală, n.n.) se numește geometrie; și aceasta învață omul volumul și măsura pământului și a tuturor celorlalte lucruri; această știință se numește masonerie” (p. 54); (2) „Manuscrisul (Dowland, n.n.) continuă printr-o declarație din care reiese că geometria și masoneria sunt identice” (p. 81); (3) „Am găsit această idee a geometriei concepută ca știință fundamentală a masoneriei enunțată în Legenda Ordinului” (p. 82). În paranteză, trebuie arătat aici că Mackey nu este întru totul original atunci când promovează enunțul său privind identitatea geometriei cu masoneria, această formulare expresă fiind consemnată explicit în întreaga istorie legendară, așa cum rezultă aceasta din vechile manuscrise inițiatic¹. Meritul lui Mackey constă în faptul că readuce subiectul în atenția generației sale tocmai în perioada în care se renunțase

---

¹ Dowland, Halliwell, poemul *Regius* etc. (Dalea, I. G., 2014).

aproape definitiv la utilizarea enunțului respectiv ca mijloc de transmitere a mesajului inițiatic.

În partea de început a lucrării sale, Mackey proclamă un adevăr fundamental care se dovedește a fi mult prea subtil și prea profund încifrat în istoria Tradiției pentru a nu fi fost omis, neglijat sau, de cele mai multe ori, tratat cu superficialitate. Acest adevăr fundamental se referă la faptul că geometria¹ reprezintă instrumentul tradițional prin care se realizează influențarea aspirantului aflat pe cale; geometria este filonul de aur ce străbate istoria inițiatică aflată mereu în tranziție de la o formă organizatorică la alta. Stupefacția pe care o va fi produs relevarea constantelor geometrice pe vremea lui Pitagora, Euclid și Platon este identic egală cu cea pe care o trăiește aspirantul din secolul XXI și are același efect de trezire și de îndreptare fermă a acestuia cu fața către *Principiu*. În toate timpurile, geometria a fost cea care a asigurat continuitatea Tradiției și, deopotrivă, a reprezentat instrumentul predilect prin care s-a transmis fiorul ordinii universale, revelarea armoniei cosmice și a intenționalității divine. Frecvențele referiri la Pitagora și la Euclid, pe care le găsim în vechile manuscrise, nu fac decât să sublinieze încă o dată importanța identității dintre masonerie și geometrie. În centrul acestei reprezentări se întrevade doctrina metafizică a ordinii și armoniei sacre, cea întemeiată pe principii universal valabile cu trimitere subtilă la planul divin (Livio, M., 2017 și Ghyka, M.C., 1998, cap. VIII).

Mesajul de influențare a aspirantului este adânc încriptat în templul masonic – locul epifaniei inițiatică și al consacrării, deopotrivă; iată, de pildă, ce spune Mackey despre templu:

Dintre toate obiectele (simbolurile, ritualurile, n.n.) prin care se exprimă știința masonică [...], cel mai important, cel mai de preț și, de departe, cel mai relevant este templul din

---

¹ Arhitectura și arta de a construi nu sunt decât aplicații ale geometriei.

Ierusalim. Spiritualizarea templului [...] este prima și cea mai proeminentă dintre învățăturile francmasoneriei. Aceasta este veriga care unește diviziunile operative și speculative ale ordinului și îi conferă caracterul religios (sacramental, n.n.). Luați-i Francmasoneriei dependența de templu, eliminați din ritualul ei orice referire la acel edificiu sacru și la legendele legate de el, și sistemul însuși va fi condamnat la decadență și moarte grabnică. (Mackey, A. G. - 2013, p. 65)

În templu i se arată aspirantului Secvența de aur încifrată în pătratul lung (templul și pasajul mozaicat), dar și pentagrama¹, *tetractys*-ul² și alte asemenea instrumente ritualice. Din simbolistică, ritualuri și din planșele de arhitectură prezentate în cadrul ținutelor masonice, aspirantul va afla despre semnătura inconfundabilă pe care Dumnezeu a caligrafiat-o asupra creației sale – universul, ființa umană și lumea. Totodată, prin gesturi și replici îndelung șlefuite în athanorul istoriei, precum și prin simbolistica masonică mustind de sensuri, neofitului i se relevă dimensiunea sacră a realității. Metoda masonică pe care tocmai am prezentat-o succint, în esența sa, nu este altceva decât un impuls de natură preponderent rațională menit să genereze raționamentul revelator. În subliminal, i se transmite aspirantului emoția ordinii divine și a voinței revelate, împreună cu o subtilă trimitere la planul celest. Astfel, prin inițiere, aspirantul este pus în situația de a trăi pe viu o epifanie prin care i se transmite Ade-vărul în formula sa profund sacramentală. Toate acestea la un loc sunt de natură să declanșeze acea mirare roditoare care-l va

---

¹ Cea mai pură și mai desăvârșită dintre figurile euclidiene – pentagrama – era simbolul fraternității pitagoreice; raportul dintre latura fiecărui triunghi și baza pentagramei este egal cu *Secțiunea de aur* (Livio, M., 2017, pp. 258–259).

² *Tetractys*-ul (un triunghi construit din primele patru numere întregi) însemna desăvârșirea divină; în semn de prețuire, pitagoreicii depuneau jurământ de credință pe *Tetractys*; tot astfel, masonii de la gradele înalte venerază și ei *Tetractys*-ul (Livio, M., 2017, pp. 29–30)

introduce pe neofit în procesul de căutare a Cuvântului pierdut și-i va deschide cerul către *philosophia mirabilis*.

Pentru cei ce dispun de o minimă informare în materie și, cu deosebire, pentru cei, puțini la număr, care caută Lumina în deplină cunoștință de cauză, francmasoneria nu este și nu poate să fie o simplă religie. Ar fi o eroare gravă dacă am considera o tradiție inițiatrică autentică în rând cu manifestările exoterice având, ca atare, largi reverberații în plan social și în ritualurile comune la care pot participa, fără discriminare, toți membrii comunității. Francmasoneria este un Ordin inițiatric-sacramental, scopul său fiind transcenderea conștiinței umane și, pe un alt palier, elevarea sistematică a nivelului de claritate a mentalului colectiv, pentru ca astfel să fie posibilă construirea unei lumi în acord cu voința sacră. Aspirația de a transpune ordinea cosmică în viața mundană ar trebui să călăuzească întregul efort masonic. Tocmai de aceea, anterior acceptării sale în templu, aspirantului i se va cere să demonstreze că dispune de calificările necesare pentru a fi inițiat. Fără garanții depline în acest sens, candidatul nu poate fi admis la inițiere decât cu riscul comiterii unui sacrilegiu.

Tradiția inițiatrică este o rânduială veche de când lumea, caracterizată prin faptul că deține o esență imuabilă: metoda sa calificată prin care aspirantul era și este în continuare îndreptat definitiv și categoric cu fața către Adevăr. În întreaga sa operă, Albert G. Mackey își exprimă credința fermă cu privire la faptul că fenomenul masonic se întemeiază pe adevăruri revelate. Iată un scurt citat edificator în acest sens, unde face referire la

anumite adevăruri de importanță vitală pentru bunăstarea și fericirea umanității, care au fost comunicate – nu contează cum – dar cel mai probabil prin inspirație directă de la Dumnezeu către om. [...] Aceste adevăruri constau în concepții abstracte referitoare la unicitatea lui Dumnezeu și la nemurirea sufletului. (p. 13)

„Nicio gândire umană nu este atât de primitivă
încât să-și fi pierdut influența asupra propriei
noastre gândiri,
nici atât de veche încât să fi rupt conexiunea
cu propria noastră viață.”

TYOR, *Cultura primitivă*

PREFAȚĂ

Un titlu atât de cuprinzător precum cel ales pentru lucrarea de față ar fi reprezentat o încercare zadarnică, dacă scopul autorului nu ar fi fost acela de a cuprinde într-o serie de studii întregul ciclu al istoriei și științei masonice¹. O perspectivă istorică mai puțin amplă ar fi făcut ca lucrarea să nu poată fi intitulată *Istoria francmasoneriei*.

Fiind o societate înființată cu mult timp în urmă, francmasoneria își are, bineînțeles, istoria ei, iar vechimea instituției a dus în mod inevitabil la amestecarea faptelor reale cu simple tradiții sau legende.

Suntem obligați astfel, încă de la începutul eforturilor noastre, să împărțim studiile istorice în două categorii. Una cuprinde istoria legendară a francmasoneriei, iar cealaltă – documentele ei autentice.

Istoria legendară a francmasoneriei va constitui subiectul primelor cinci părți în care este împărțită această lucrare. Istoria legendară cuprinde întreaga relatare a apariției și evoluției instituției, care începe cu patriarhii antediluvieni și se încheie cu patronajul prințului Edwin și al adunării de la York, prin care a intrat în modernitate.

---

¹ În esență, francmasoneria este o doctrină metafizică și inițiatică (nicidecum o știință) având ca element central *Principiul* (Dumnezeu, Marele Arhitect al Universului) etern, imuabil și infinit, posibilitatea totală, cauza cauzelor. În plan general, învățătura inițiatică tinde să indice ordinea cosmică și, astfel, să determine o construcție mundană (Templul ideal al umanității) în acord cu aceasta. Sub aspect individual, doctrina inițiatică rezidă în realizarea, de către aspirant, a unei profunde transformări (lucrarea lăuntrică) având ca ideal încadrarea în planul divin revelat prin acțiunea *Principiului*. (V.Z.)

Această relatare, care din secolul al XV-lea și până la sfârșitul secolului al XVII-lea a cerut și a primit credința implicită a Ordinului, care în secolul al XVIII-lea a fost reluată și amendată de scriitorii de frunte ai instituției și care, chiar și în secolul al XIX-lea a avut apărătorii ei printre membrii instruiți, fiind acceptată de membrii neinstruiți, a fost încadrată abia de curând de către o nouă școală în rândul scrierilor apocrife, acolo unde îi este locul.

Și totuși, deși este apocrifă, această poveste tradițională a francmasoneriei, care a fost numită *Legenda Ordinului* sau, de către alții, *Legenda ghidei*, nu trebuie respinsă ca fiind o fabulație fără niciun temei. Dimpotrivă, obiectul lucrării de față este acela de a arăta că aceste legende masonice conțin germenii unui adevăr istoric, amestecat adesea cu o idee simbolică și că, golite de anumite neclarități existente sub forma anacronismelor sau a enunțurilor false, aceste legende masonice manifestă adesea, ba chiar aproape întotdeauna, în forma lor simplă, un adevărat spirit filosofic.

Scopul eforturilor investite în alcătuirea primei părți a acestei lucrări este acela de a stabili acest principiu în literatura francmasoneriei, de a arăta falsitatea valorii atașate legendelor Ordinului din cauza credulității oarbe, precum și de a le proteja de la fel de eronată evaluare făcută de neîncrederea excesivă a scepticilor lipsiți de spirit filosofic, care le văd ca simple ficțiuni ce nu au mai mult sens decât cel atribuit de ei legendelor călugărilor – într-un cuvânt, acela de a plasa istoria francmasoneriei exact în poziția pe care ar trebui să o ocupe, dar pe care nu a ocupat-o niciodată până acum.

A doua parte a lucrării va părăsi tărâmul mitului și legendei și va fi consacrată istoriei autentice sau consemnate a francmasoneriei.

Respingând diferitele ipoteze ale originii instituției, care spun că ar proveni din misterele păgâne, din Templul lui

Solomon sau din Cruciade, ca imposibil de susținut și nesprijinite de dovezi istorice, am încercat să îi urmărim originea până la colegiile romane de meșteșugari, care erau niște organizații de constructori și arhitecți aproape identice. Urmărind progresul masonilor romani ai colegiilor, care au vizitat diferite provincii ale Imperiului, unde au mers însoțind legiunile în incursiunile lor victorioase, vom afla că le-au comunicat arta de a construi italienilor, spaniolilor, galilor și anglilor.

În acest fel, cunoștințele masoneriei operative și practica din cadrul gildelor, frățiilor și ligilor au fost păstrate de acești oameni după dispariția Imperiului Roman.

Găsim apoi această frăție apărând în secolul al X-lea în Lombardia, străbătând întreaga Europă sub numele de „francmasoni itineranți” și reînființând confrerii de pietrari în Germania, Franța, Anglia, Scoția și în alte țări.

Relatarea evoluției acestei fraternități de constructori din Como, care s-a dezvoltat, în mod evident, din vechile colegii romane, este tratată cu mare atenție, deoarece, fără ajutorul unui instrument mitic sau legendar, nu o putem lega de sistemul modern al masoneriei operative.

Evoluția masoneriei dintr-una operativă într-una speculativă, la începutul secolului al XVIII-lea, este un accident istoric, potrivit documentelor. Detaliile ei, extrase din documente a căror autenticitate este neîndoielnică, vor completa și vor desăvârși istoria francmasoneriei de la apariția sa și până în prezent.

Ne putem imagina acum creșterea aceluia copac magnific, sub ale cărui ramuri mari se odihnește acum fraternitatea. În timpurile străvechi ale domniei lui Numa, regele filosof și preot al Romei (sau, dacă existența sa este pusă la îndoială de către discipolii lui Niebuhr), în timpurile reprezentate de numele său, găsim semințele instituției în acele confrerii organizate de meșteșugari, despre care istoria spune că s-au bucurat de succes și

popularitate în vremurile Regatului, ale Republicii și ale Imperiului Roman.

Semințele unei asociații cooperative de constructori, bazate pe principiile fraternității, au fost duse de legiunile Romei în diferite provincii care au fost cucerite de soldații Imperiului și, în timp ce erau înființate coloniile romane, limba latină, manierele, obiceiurile și abilitățile romanilor în domeniul artelor au fost introduse printre băștinași.

Dintre aceste arte, cea mai importantă a fost cea a arhitecturii și, prin intermediul monumentelor păstrate, ca și prin cel al altor dovezi istorice, putem să urmărim dezvoltarea graduală a societăților operative din gildele romane, iar apoi pe cea a instituției speculative din societățile operative.

Ipoteza pe care încercăm să o susținem în lucrarea de față prin cercetarea istoriei francmasoneriei poate fi enunțată succint în felul următor:

Masoneria operativă este baza pe care se sprijină francmasoneria speculativă, adică Lojile de francmasoni din prezent sunt urmașele Lojilor de masoni operativi care au existat pe întreg teritoriul Europei în Evul Mediu și până la începutul secolului al XVIII-lea.

Dar masoneria operativă care a dat naștere ordinului speculativ modern nu a fost doar meșteșugul sau ocupația ori arta de a construi. Oamenii care o practicau nu erau simpli tăietori sau cioplitori de piatră. Erau o mulțime de lucrători care aparțineau unei clase inferioare a meșteșugului sau profesiei, care nu erau priviți niciodată cu respect, cu care era interzisă întovăărirea și care erau folosiți numai în poziții subordonate. Acești oameni erau numiți pietrari, cioplitori, străini sau primeau alte denumiri care denotau lipsa de importanță a clasei sau lipsa de pricepere.

Nu poate fi stabilită nicio relație între masonii operativi din această clasă și masonii speculativi, care au reprezentat francmasoneria încă de la începutul secolului al XVIII-lea.

